

БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ

І. М. Досяк

УРОКИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

2 клас

Посібник для вчителя

Тернопіль
Навчальна книга — Богдан

УДК 371.32:78
ББК 74.268.53
Д70

Рецензенти:

кандидат педагогічних наук, доцент, директор інституту мистецтв м. Тернополя

З.М. Стельмашук

вчитель музичного мистецтва ЗОШ № 3 м. Тернополя

С.І. Поляк

Досяк І.М.

Д 70 Уроки музичного мистецтва : 2 клас : посібник для вчителя / І.М. Досяк. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2013. — 160 с. — (Серія “Бібліотека вчителя”).

ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)

ISBN 978-966-10-3346-6

У посібнику вміщено розробки уроків з музичного мистецтва у 2-му класі відповідно до навчальної програми МОНмолодьспорту України, Державного стандарту початкової загальної освіти, підручника “Музичне мистецтво. 2 клас” (автор О. Лобова).

Для вчителів початкових класів та студентів педагогічних навчальних закладів.

УДК 371.32:78
ББК 74.268.53

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу автора чи видавництва.*

ISBN 978-966-10-3346-6
ISBN 978-966-10-1765-7 (серія)

© Навчальна книга — Богдан, 2013

ОРІЄНТОВНИЙ КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Тема уроку	№ с.	Дата
1.	Музичні спогади про літо. Валерій Подвала. «Музичні загадки» — слухання. «До побачення, літо» — розучування.	5	
2.	Пісня, танець, марш як основні типи музики. Яків Степовий. «Коліскова» — слухання. Філарет Колесса. «Школяр» — слухання. «До побачення, літо!» — повторення.	11	
3.	Роль композитора, виконавця і слухача у створенні, виконанні та слуханні музики. Виразально-зображальні можливості пісні, танцю і маршу. Йоганн Себастьян Бах. «Волинка» — слухання. «Два єноти вчили ноти» — розучування. «До побачення, літо!» — повторення.	17	
4.	Різноманітність втілених настроїв і характерів в основних типах музики, їх зв'язок із життям. Малюнкova казка. Слухання музики. Марш, танець, пісня. «Два єноти вчили ноти» — повторення.	21	
5.	Народна та композиторська музика. Український народний танець козачок — слухання. «Два єноти вчили ноти» — повторення.	25	
6.	Виразальні засоби, інтонаційні особливості, відмінності в характері музики маршу, пісні, танцю. Різновиди маршів, пісень, танців. Микола Сільванський. Полька «Комарики», віночок українських народних мелодій — слухання. Французька народна пісня «Пастух» — розучування. «Два єноти вчили ноти» — повторення.	29	
7.	Життєві обставини, за яких звучать марші, пісні, танці. Поєднання елементів різних типів музики в одному творі. Георгій Свиридов. «Дощик» — слухання. «Осінь» — розучування.	37	
8.	Народна пісня у творчості професійних композиторів. Слухання творів Й. Баха, Я. Степового, В. Подвали. Повторення вивчених пісень.	41	
9.	Життя — джерело музичного мистецтва. Дмитро Кабалевський. «Три подружки» — слухання. Українська народна пісня «Українка я маленька» — розучування.	45	
10.	Виразальні та зображальні можливості музики. Музика і природа. Сергій Прокоф'єв. «Дош і веселка» — слухання. «Зійшов місяць» — розучування. Українська народна пісня «Українка я маленька» — повторення.	49	
11.	Мова і музика. Музика і казка. Дитяча опера. Микола Лисенко. Опера «Коза-дереза» — слухання. «Українка я маленька», «Зійшов місяць» — повторення.	55	
12.	Музика і внутрішній світ людини. Віктор Косенко. «Не хочуть купити ведмедика», «Купили ведмедика» — слухання. «Якщо добрий ти» — розучування.	59	
13.	Зображення музикою різноманітних рухів, певних життєвих подій, картин природи, звукових сигналів. Микола Римський-Корсаков. «Політ джмеля» з опери «Казка про царя Салтана» — слухання. «Якщо добрий ти» — повторення.	63	
14.	Зміст музичного твору. Зображальність у музичних творах. Дмитро Кабалевський. «Клоуни» — слухання. «Щеня і кошеня» — вивчення. Повторення вивчених пісень.	67	
15.	Навіщо музиці «ім'я». Народні святкові пісні. Колядки та щедрівки. Петро Чайковський. «Хвороба ляльки», «Нова лялька» — слухання. «Різдво» — розучування.	71	
16.	Сюжетні зображення творів. Різдвяні колядки та щедрівки. Десять завдань для перевірки знань.	77	
17.	Пісня, танець і марш — провідники у світ музичної образності. Роберт Шуман. «Зимою» — слухання. «Різдво» — повторення.	79	
18.	Мова звуків. Звуки, фрази, речення. «Кришталева зимонька» — розучування.	83	

№ з/п	Тема уроку	№ с.	Дата
19.	Музична мова як виразник образного змісту твору. Людвіг ван Бетховен. «Бабак» — слухання. Михайло Степаненко. П'єси «Дражнилка», «Скривдили» — слухання. «Наша мова» — розучування.	87	
20.	Знайомство з музичними жанрами опери, балету, симфонії, концерту за допомогою пісні, танцю і маршу. Властивості музичних звуків. Самуїл Майкапар. «Хмари пливуть», «Музична скринька» — слухання. «Гра» — розучування за малюнками-підказками.	93	
21.	Ритм — музичний чарівник. Ритмічні поспівки. Михайло Шух. «Весняні передзвони» — слухання. «Крапельки» — розучування.	97	
22.	Мелодія — найважливіший елемент музичної мови. Арам Хачатурян. «Гра на бубні» — слухання. «Ой минула вже зима» — розучування.	101	
23.	Антон Рубінштейн. «Мелодія» — слухання. Пісня «Вишиванка» — розучування. Українська народна пісня «Ой минула вже зима» — повторення.	105	
24.	Сім сестриць-трудівниць. Ноти. Гама. Роберт Шуман. «Мелодія» — слухання. «До, ре, мі, фа, соль» — розучування. Українська народна пісня «Ой минула вже зима» — повторення.	109	
25.	Ритми та мелодії весни. Петро Чайковський. «Пісня жайворонка» — слухання. Михайло Степаненко. «Перший пролісок» — розучування. Десять завдань для перевірки знань.	115	
26.	Музична мова як виразник образного змісту твору. Елементи музичної мови. Людвіг ван Бетховен. «Весело. Сумно» — слухання.	119	
27.	Порівняльна характеристика мажорного та мінорного ладів. Роберт Шуман. «Веселий селянин», «Сміливий вершник» — слухання. «Зацвіла в долині» — розучування.	121	
28.	Засоби музичної виразності у взаємодії, їхнє виражальне значення. Самуїл Майкапар. «Луна в горах» — слухання. «Пограємо в луну» — розучування. «Зацвіла в долині» — повторення.	127	
29.	Роль мелодії супроводу в музичних творах та їхній зв'язок з характером музики. Михайло Глінка. «Попутна пісня» — слухання. «Сійся, сійся, дощику» — розучування. «Пограємо в луну» — повторення.	131	
30.	Початкові уявлення про будову музичного твору. Тембр музичних інструментів. Симфонічна казка як поєднання елементів літературного твору і музики. Поняття про симфонічну казку. Інструменти симфонічного оркестру. Сергій Прокоф'єв. Симфонічна казка «Петрик і вовк» — слухання. «Сійся, сійся, дощику» — повторення.	135	
31.	Казкові тембри голосів. Дитяча опера. Музичний пульс мелодії. Поспівки-загадки. Кирило Стеценко. Дитяча опера «Лисичка, Котик і Півник» — слухання. Поспівка «У весняному ліску», пісня «Веснянка» — розучування.	141	
32.	Елементи музичної мови: мелодія, ритм, лад, темп, тембр, динаміка. Український народний танець «Гопак» — слухання. Українська народна пісня «Ой єсть в лісі калина» — розучування.	147	
33.	Динамічний розвиток твору. Походження слова «музика». Едвард Гріг. «У печері гірського короля» — слухання. «Рідний край» — розучування. Повторення вивчених пісень	151	
34.	Ритмічний малюнок твору. Десять завдань для перевірки знань. Підсумковий урок.	155	

Велич мистецтва найкраще
виявляється в музиці.

Йоган Гете,
німецький письменник

Дата _____

Клас _____

Додатковий
матеріал до уроку

УРОК 1

Тема. Музичні спогади про літо. Валерій Подвала. «Музичні загадки» — слухання. «До побачення, літо!» — розучування.

Мета. Повторити вивчений матеріал за 1 клас, основні правила під час співу та слухання музики; відтворити артистично-музичні рухи прослуханих музичних загадок, ритмічний малюнок поспівки; виховувати любов до української музики, музичного мистецтва, людей, які працюють у цій галузі.

Обладнання. Музичний інструмент (за наявності — фортепіано, баян, акордеон), портрет Валерія Подвали, ілюстрації української старовинної печі, сороки, котика, зайця, білки, їжака, жабки, дятла, зозулі, джмеля, музичних інструментів (скрипки, віолончелі, контрабаса, піаніно, бандури), програвач CD, «Хрестоматія» та «Фонохрестоматія» з музики, 2 клас.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

1. Звучання пісні (за вибором вчителя).

Світ прекрасний навколо тебе —
сонце ясне і синє небо,
птахи і звірі, гори і ріки, —
нехай він буде таким навіки.
А що ж для цього зробити треба?
Лінь, як пил, струсити з себе,
і до роботи мерщій приступати,
зуміти усі перешкоди здолати.
Працєю наполегливо, швидко, старанно,
щоб жодна хвилина не втратилась марно,
щоб з гордістю всі ви почули в кінці:
«Даремні всі сумніви, ви — молодці!»

2. Музичне вітання.

Варіант 1

Вчитель   Учні   Вчитель

Дзень - дзе - лень!   Дзень - дзе - лень!   За - кли - ка дзві - нок у клас.

Учні   Вчитель   Учні

За - кли - ка дзві - нок у клас.   Дзень - дзе - лень!   Дзень - дзе - лень!

Вчитель   Учні

У - рок му - зи - ки у нас.   У - рок му - зи - ки у нас.

II. Розспівування.

Ефективність вокального виховання залежить від репертуару і вправ, з допомогою яких формуються співацькі навички учнів. Правильний добір вправ допоможе виробити кожну співацьку навичку окремо і закріпити їх у сукупності.

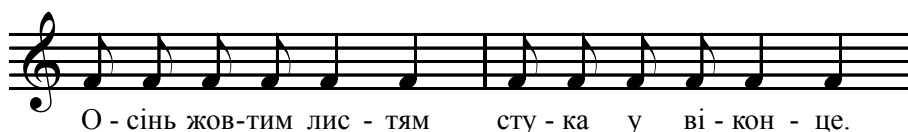
Спочатку треба віддати перевагу голосному у. При цьому добре розкривається гортань, звук з'являється повільно, без напруги, а спів відбувається наче

«на позіханні». Цей звук звільняє голос від неприємного призвучу.
Співацькі голосні доцільно виконувати у такому порядку: у — о — а — і — е.

III. Ритмічні вправи.

1. Спів і ритмічний супровід поспівки «Сорока-ворона».
2. Розучування поспівки за схемою підручника (с. 6).

Сорока-ворона

Поспівка

Сорока-ворона
на припічку сиділа,
діткам кашку варила,
ополоником мішала,
діток годувала.

IV. Повідомлення теми уроку.

1. Робота з підручником (с. 4–5).
2. Спогади дітей про літо.

V. Слухання музики. Валерій Подвала. «Музичні загадки».

1. Інформація для вчителя.

Валерій Давидович Подвала народився 25 квітня 1932 року в Ростові-на-Дону. Композитор. У 1960 закінчив Київську консерваторію по класу композиції. В 1959–1960 працював викладачем і завідувачем навчальної частини музичної школи для дорослих у Києві. З 1960 — викладач Київського музичного училища. Помер у 2006 році.

- 2 Відгадування загадок.

— Чим відрізняються загадки музичні та загадки без музики?
— Що між ними спільного?
— Які картини можна намалювати, слухаючи музичні загадки?

- в) Словникова робота.
- 5. Читання вірша (с. 60).

- Про що цей вірш?
- Для чого композитори дають назви своїм інструментальним творам?
- Чи допомагає програмна назва зрозуміти зміст музики?
- Порівняйте малюнки (с. 60) з назвами музичних творів.

V. Слухання музики. Петро Чайковський. «Хвороба ляльки», «Нова лялька».

1. Інформація для вчителя.

Петро Ілліч Чайковський народився 25 квітня 1840 в селищі при Камсько-Воткінському заводі Вятської губернії (нині місто Воткінськ — Удмуртія).

Вчився грі на фортепіано з ранніх років. У 14-річному віці Петро залишився без матері, яка померла від холери. Взяв на себе відповідальність за виховання молодших братів. Зі спогадів молодшого брата Модеста: «Наймудріший і найдосвідченіший педагог, найбільш любляча й ніжна мати не могла б нам замінити Петра».

Закінчив училище правознавства в Санкт-Петербурзі (1859), служив в Міністерстві юстиції до 1863 року. Паралельно займався музикою в класах Російського музичного товариства. Вивчав композицію у класі А. Г. Рубінштейна.

З 1864 майже щороку жив в Україні в маєтку Низах на Харківщині.

1866 року переїхав до Москви на запрошення Миколи Рубінштейна викладати у щойно відкритій Московській консерваторії. Викладав композицію, гармонію і теорію музики, інструментування.

1876 року Чайковський здійснив разом із братом Модестом вирушив до Парижа. Сильне враження на Петра Ілліча справила опера «Кармен» Жоржа Бізе, прем'єра якої відбулася за рік до цього. На зворотному шляху Чайковські відвідали Вагнерівський фестиваль у Байройті, де особисто познайомилися з Ф. Лістом і Р. Вагнером.

В липні 1877 року Чайковський одружився на колишній студентці консерваторії Антоніні Мілюковій. Мілюкова надсилала композиторові листи і навіть погрожувала самогубством, якщо він відмовиться від зустрічі. Петро Ілліч, який у той час працював над оперою «Євгеній Онегін», на відміну від героя опери, не відмовив своїй прихильниці. Проте вже у вересні композитор був розчарований у шлюбі й навіть сам збирався вчинити через це самогубство.

У жовтні прийняв рішення про розлучення, припинив також роботу в Московській консерваторії та разом з братом Анатолієм вирушив до Швейцарії.

Протягом наступних 14 років життя композитор постійно подорожував. У середині 1880-х повернувся до активної музично-суспільної діяльності. В 1885 його обрали директором Московського відділу Російського музичного товариства.

У 1887–1888 роках він здійснив перше європейське турне як диригент. Концертні поїздки зміцнили творчі й дружні зв'язки Чайковського з західноєвропейськими музикантами, серед яких: Ганс фон Бюлов, Едвард Гріг, Антонін Дворжак, Густав Малер, Артур Нікіш, Каміль Сен-Санс та інші. Навесні 1891 року він диригував власними творами у Нью-Йорку, Балтіморі й Філадельфії з надзвичайним успіхом.

Останні роки життя музикант провів у Клину у Підмосков'ї, де зараз знаходиться його меморіальний музей. 16 жовтня 1893 він успішно диригував на прем'єрі своєї симфонії в Петербурзі, через 9 днів раптово помер у 53-річному віці.

2. Слухання п'єс.

3. Обговорення творів.

— П'єса «Хвороба ляльки» розповідає про сумний настрій дівчинки, у якої захворіла лялька. Настрій музики жалібний, лад — мінорний. Слухаючи

музику, зверніть увагу на те, що мелодія ніби «розірвана» зупинками, тобто паузами. Кожен звук нагадує зітхання: ох!..., ах!... Наприкінці п'єси страждання хворої ляльки сягають кульмінації — найвищої точки напруження. П'єса має трагічне завершення — лялька заснула.

«Нова лялька». Легким вітерцем радості вражає музика цієї п'єси. Вона звучить менше хвилини, але передає гаму різних настроїв: радість, подив, захоплення дитини новою лялькою. П'єса звучить в характері стрімкого вальсу. Дівчинка з лялькою кружляє по кімнаті, залитій сонячним світлом. Мелодія складається з дрібних мотивів, що зливаються в «одну хвилю».

VI. Фізкультхвилинка.

Скачуть, граються синички,
в них сидить немає звички.
Плиг-скік, плиг-скік.
Закрутилися, як дзиги.
Плиг-скік, плиг-скік.
Ось постояли хвилинку,
причесали дзьобом спинку,
на гіллячку сіли, в тінь...

VII. Розучування пісні «Різдво».

1. Слухання пісні у виконанні вчителя чи фонограми (плюс).

Різдво

Музика М. Ведмедері, слова Л. Полтави

По-біг зайчик у село, бо лісочок замело, бо сьогодні у ліску —
ні «цвірінь», ані «ку-ку». А у
нашій у хатинці сто цукерок на ялинці, сто жовтеньких
стрічечок, сто блакитних зірочок!

1. Побіг зайчик у село,
бо лісочок замело,
бо сьогодні у ліску —
ні «цвірінь», ані «ку-ку».

Приспів:

А у нашій у хатинці
сто цукерок на ялинці,
сто жовтеньких стрічечок,
сто блакитних зірочок!

2. Ходи, зайчику, до нас,
будем гратися весь час,
бо у тебе, у ліску —
ні «цвірінь», ані «ку-ку».

Приспів:

А у нашій у хатинці
сто цукерок на ялинці,
сто жовтеньких стрічечок,
сто блакитних зірочок!

2. Розучування пісні по куплетно.

3. Виконання пісні за рекомендацією підручника (с. 62).

VIII. Музично-ритмічні рухи. Українська народна пісня «Біла квочка».

IX. Підсумок уроку. Релаксація.

Будь-яка музика йде від серця і мусить знову дійти до серця.

Герхарт Гауптман,
німецький драматург

Дата _____
Клас _____

Додатковий
матеріал до уроку

УРОК 34

Тема. Ритмічний малюнок твору. Десять завдань для перевірки знань. Підсумковий урок.

Мета. Перевірити рівень знань, умінь та навичок, збагачувати музичні враження від прослуховування запропонованих програмою творів; розвивати музичні здібності учнів; виховувати любов до музики, рідного народу.

Обладнання. Музичний інструмент (за наявності — фортепіано, баян, акордеон), ілюстрації єнота, програвач CD, «Хрестоматія» та «Фонохрестоматія» з музики, 2 клас.

Хід уроку

I. Організаційна частина.

1. Звучання пісні (за вибором вчителя).

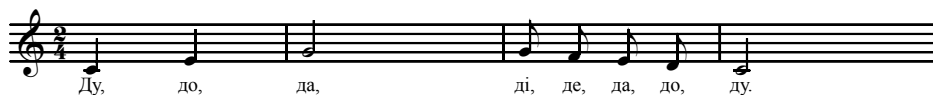
Всі мерщій сідайте, діти!
Домовляймося не шуміти,
на уроці не дрімати,
руки вчасно піднімати.

2. Музичне вітання.

Вчитель Учні Вчитель
Дзень - дзе - лень! Дзень - дзе - лень! За - кли - ка дзві - нок у клас.
Учні Вчитель Учні
За - кли - ка дзві - нок у клас. Дзень - дзе - лень! Дзень - дзе - лень!
Вчитель Учні
У - рок му - зи - ки у нас. У - рок му - зи - ки у нас.

II. Розспівування.

Ду, до, да, ді, де, да, до, ду.

III. Ритмічні вправи.

1. Вправа «Качка йде».

Кач - ка йде, ка - че - нят ве - де, на на
па - соч - ку, на по - ря - соч - ку, на хо - лод - ну во - ди - цю,
на зе - ле - ну тра - ви - цю. "Ках, ках, ках!"

2. Гра «Дружнє відлуння».

IV. Слухання музики.

Оскільки урок підсумковий, можна запропонувати учням прослухати уривки з різних творів, визначити, хто з композиторів їх написав. Це можна провести у вигляді гри. Поділити учнів на три команди. Виграє та команда, яка безпомилково назве всіх авторів творів та їх назви.

V. Фізкультхвилинка.

Моя Україна — широка-широка,
а гори Карпати — високі-високі,
Чорне море — глибоке-глибоке,
а річка Дніпро — така синьоока.
Дністер у Карпатах дуже стрімкий,
в степах України віє вітер швидкий,
а над нами веселе сонечко сяє,
хто вище стрибне, той і дістане.

VI. Десять завдань для перевірки знань (с. 134–135).

VII. Підсумок уроку. Релаксація.

Гра «Воробей (горобець)».

VIII. Музичне прощання.

Навчальне видання

СЕРІЯ «БІБЛІОТЕКА ВЧИТЕЛЯ»

ДОСЯК Ірина Миронівна

УРОКИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА

2 клас

Посібник для вчителя

Головний редактор *Богдан Будний*
Редактор *Наталія Гаврішко*
Обкладинка *Аліни Воронкової*
Комп'ютерна верстка *Тетяни Золоєдової*

Підписано до друку 10.05.2013. Формат 60x84/8. Папір офсетний.
Гарнітура Таймс. Умовн. друк. арк. 18,60. Умовн. фарбо-відб. 18,60.

Видавництво «Навчальна книга – Богдан»
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4221 від 07.12.2011 р.

Навчальна книга – Богдан, просп. С. Бандери, 34а, м. Тернопіль, 46002
Навчальна книга – Богдан, а/с 529, м. Тернопіль, 46008
тел./факс (0352) 52-19-66; 52-06-07; 52-05-48
office@bohdan-books.com
www.bohdan-books.com